

KRIMINOLOŠKI PRISTUP ORGANIZOVANOG KRIMINALITETA, SA POSEBNI OSVRT KOMPJUTERSKOG KRIMINALITET

Pregledni članak

Prof. dr Atanas Kozarev, email: kozarev.atanas@yahoo.com

Dekan Fakulteta za pravne nauke, međunarodni odnosi i diplomatija, MIT univerzitet –
Skoplje

Prof. dr Ferdinand Odžakov

Dekan Fakulteta za pravne nauke, međunarodni odnosi i diplomatija, MIT univerzitet –
Skoplje

Mr Tijana Bombol Delevska

Doktorant Pravnog fakulteta, Internacionalni univerzitet Travnik, Travnik

Sažetak: Istraživanje kriminaliteta se ostvaruje sa primjenom adekvatnu naučnu metodologijom. Kriminološki pristup pri istraživanje organnizovanog kriminaliteta ima posebne karakteristike. Kompjuterski kriminalitet ima posebno mjesto u organizovanog kriminaliteta zbog određeni etiološki i fenomenološki atributi. Noviji trendovi elektronskog kriminaliteta su povezani sa ravojem informatičke tehnologije. Istodobno, mogućnost da se zaradi puno za deo sekunde pokazuje da je budućnost ovih kriminalac izvesna. Inkluzija mladih u svijet kompjuterskih prevara i njihovo međunarodno povezivanj dovodi do pojave novijih oblika kompjuterskog kriminala. Jedan oblik kompjterskog kriminala u Englesku lako se može uvesti i u našu I svaku drugu državu. Sa drue strane, sajber kriminalci se uključuju u izvršnju i na drug krivična djela, kao šta su: terorizam, pedofilija, organizovan criminal itd. Svijet postaje nesigurno područje I u vrijeme korone virusa kada su ljudi bili prinuđeni puno vrijeme da budu u svoje domove i da izvršavaju svoje privatne i službene obaveae on line. Psihološki fenomen, struktura ličnosti I drugi nadvorešni faktori dovode do novi i opasni modeli dejstvovanje sajber kriminalaca. Zato, akademska i naučna zajednica su ispravljeni ispred izazova das se istraže ove kriminalne pojave i da ponude nova i realna rješenja. Bezbjednost mora da se izgrađuje na stabilne i kredibilne osnove.

Ključne riječi: criminal, sajber criminal, organizovani criminal

CRIMINOLOGICAL APPROACH TOWARDS ORGANIZED CRIME WITH SPECIAL REFERENCE TO CYBERCRIME

Abstract: The research on crime is carried out by applying an appropriate scientific methodology. The criminological approach to the study of organized crime has special features. Cybercrime has a special place in the field of organized crime due to certain etiological and phenomenological features. New trends in cybercrime are related to the development of information technology. At the same time, the opportunity to earn much more in a split of time shows that the future of these criminals is obvious. The involvement of young people in the world of computer fraud and their international connection has led to the appearance of new emerging forms of cybercrime. A form of cybercrime in England, for instance, can easily be "imported" into our country and any other country. On the other hand, cybercriminals are famous after committing other crimes such as terrorism, pedophilia, organized crime, etc. The world has become an unsafe area even in the time of the Corona virus when people are forced

to spend more time at their home and perform their private and official duties online. The psychological phenomenon, personality structure and other external factors have led to new and more dangerous patterns of action for cybercriminals. That is why the academic and scientific community is facing the challenge of investigating these criminal phenomena and offering new and realistic solutions. Security must be based on a solid and credible foundation.

Keywords: crime, cybercrime, organized crime.

Uvod

Savremeni čovek živi u svetu koji je ispunjen najrazličitijim izazovima. Svet koji se razvija neviđenom brzinom što je rezultat razvoja nauke, a pre svega informatičkih tehnologija, u tom razvojnom ciklusu beleži i negativne pojave. Kriminalitet kao najstarija negativna individualna i globalna pojava provlači se kroz sveukupni civilizacijski razvoj. Praktika pokazuje da ne postoji područje na planeti koje ima apsolutnu zaštitu od kriminalaca i njihovih protivpravnih aktivnosti. Shodno navedenom, i kompjuterski kriminalitet polako i latentno prodire u strukturu kriminaliteta u celini, sa kontinuitetom koji ga pokreće ka vrhu kriminalne piramide. Na samom početku pojave, kompjuterski kriminalitet je bio iznenađujući element u izvršavanju krivičnih dela koja do tada nisu bila poznata policijskim, sudskim i organima tužilaštva. Sa druge strane, u tom se periodu pokazalo da sajber kriminalci poseduju veće informatičko znanje od onih koji su bili nadležni za njegovo sprečavanje i represiranje. Ova realnost dovela je do izvršavanja krivičnih dela koja u velikom broju zakonodavstava u pojedinim zemljama još uvek nisu bila inkriminirana.

Sve navedeno imalo je za posledicu izmene i dopune kaznenih zakona sa novim inkriminacijama koje su imale za cilj krivični progon počilaca ovih krivičnih dela. Paralelno sa ovim procesom, sledio je i proces ratifikacije međunarodnih konvencija za borbu protiv organizovanog kriminala, sajber kriminala i drugih oblika krivičnih dela iz ove grupacije sa istim ili sličnim kriminalističkim karakteristikama. Konačno, analiza pokazuje da su stvorene nove institucije koje sačinjavaju organizacioni okvir za borbu protiv kompjuterskog kriminaliteta. Kruna ovih težnji je bilo uspostavljanje saradnje između država za efikasnu borbu protiv kriminaliteta u celini.

1. Etiologija organizovanog kriminala, sa posebnim osvrtom na kompjuterski kriminalitet

Ubrzana cirkulacija informacija, kapitala, usluga, proizvoda i ljudi u svetu u kome je promenjen značaj međudržavnih granica, stvorila je nove društvene, političke, ekonomske i kulturne odnose i potpuno drugačije čovečanstvo od onog koje je postojalo u poslednjim decenijama XX veka. Istovremeno, svet se suočio i suočava se sa konstantnim usavršavanjem različitih oblika ugrožavanja, zbog čega se opasnost po život i imovinu višekratno povećala. Zbog razvoja svesti da svaki pojedinac, organizacija i drugi subjekti mogu preuzeti odgovornost o sopstvenoj bezbednosti, sve više ima vlasnika privatnih dobara koji se angažuju da bi dobili što veći stepen zaštite od onog koji mu nudi država. Tu dodatnu zaštitu očekuju od nedržavnog t.j. privatnog bezbednosnog sektora²⁰³.

Organizovani kriminalitet predstavlja ozbiljnu pretnju za zemlje Jugoistočne Evrope, pri čemu njegov intenzitet i distribucija dobijaju zastrašujuće razmere u proteklih nekoliko

²⁰³ Veić.P., Zakon o privatnoj zaštiti sa komentarom, Naklada Žagar, Rijeka, 2005 godina, str.XI-XIII

godina. Predstavlja sofisticiran i ozbiljni oblik kriminala, koji istovremeno ima veoma jak uticaj na lokalnom i na regionalnom nivou.

Naučna eksplikacija stanja sa ovom vrsta kriminaliteta u Republici Severnoj Makedoniji ukazuje na potrebu od naučno verifikovanih saznanja i metodologije za praćenje ove vrste kriminaliteta, ulazeći u njegovu etiologiju i fenomenologiju, a posebno njegovu mračnu brojku. U našoj državi postoje pojavni oblici organizovanog kriminaliteta, kao što je na primer, trgovina ljudima, i toa vanjska i unutarnja trgovina ljudima, što znači da se ona koristi kao balkanski put, lili kao krajnja destinacija.

Bezbednosni izazovi predstavljaju izвориšte bezbednosnih rizika i pretnji, a njihove glavne karakteristike su sledeće: najudaljeniji su od bezbednosti (višeputno posredna veza); materijalizacija latentno rezultatnog zavisi od kumulativnog, a relativno autonomnog (ne)delovanja aktera; tempo materijalizacije i lista mogućih posledica izbegavaju verodostojno merenje i predviđanje i njihova je lista otvorena i promenljiva. Bezbednosni rizici su interaktivni zbir situacionih obeležja i procesa (determinante, komponente i činioci) koji u sebi sadrže potencijalne razloge i povode za ugrožavanje bezbednosti²⁰⁴.

Ključno pitanje za nauku je prodreti u razloge, povode i faktore za nastajanje pojava koje su predmet naučnog i šireg društvenog interesa. Kriminologija opredeljuje da oni mogu biti unutrašnji i vanjski. objektivni i subjektivni, nacionalni i međunarodni i sa svom svojom složenošću objašnjavaju složenu prirodu ove negativne pojave. Egzogeni etiologija najuopštenije se odnosi na organizovani kriminalitet sa aspekta opredeljene društvene strukture i kulture, složene celine sociogenih objektivnih faktora ekonomske, socijalne, političke, kulturne i etničke prirode, dok se endogeni etiologija odnosi na proces formiranja kriminalne ličnosti, profil pripadnika organizovane kriminalne organizacije, grupe, t.j. procesa kriminalizacije ličnosti sa izučavanjem uticaja na subjektivne, individualne elemente koji su karakteristični za ovu grupaciju počinitelja krivičnih dela. Kriminalna etiologija organizovanog kriminala ima složenu determiniranost od brojnih kriminogenih faktora. Još veoma odavno Feri je razlikovao antropološke, fizičke i druge faktore, dok kriminalna antropologija to izučava kao individualnu pojavu, pojavu u životu kriminalca. Saderlend navodi istorijske i genetske faktore, a Tarl daje najrasprostranjeniju podelu na:

- endogeni-unutrašnji i
- egzogeni-vanjski faktori.

Kriminografija nastoji da se stvori analitička tipologija ličnosti počinioca i žrtve, unutrašnjih (interdeliktne) odnosa u pojavi krivičnog dela i odnosa ka okolini. Ti ciljevi zahtevaju prethodno istraživanje niza okolnosti i svojstava, među kojima posebno mesto zauzima i povrat u krivično-pravnom smislu ili zločinačka perseveracija.

Viktimološki aspekt je uključen u kriminografskim istraživanjima, posebno u slučajevima pojava krivičnih dela koje se karakterišu suprotstavljenim odnosima između počinioca i žrtve. Zato je i tipologija žrtve, važna kao kao cilj kriminografske analize. Ličnost počinioca i žrtve nužno upućuje na razgledanje društvenog okruženja i njegovog značaja za pojavu delikata. Relacije kriminografije sa kriminalističkom fenomenologijom imaju svoj zajednički, opšti i posebni aspekt.

Zajednički t.j. opšti odnosi se na istraživanje zajedničkih kriminalističkih relevantnih obeležja počinioca i žrtve. U tom delu kriminografija je bliska sa kriminalističkom fenomenologijom. Posebni aspekt se odnosi na proučavanje učesnika u određenim grupama ili čak pojedinim krivičnim delima.

²⁰⁴ Buzan Berrz, People, States and Fear: An agenda for International Security Studies in the Post-Cold War Era, Harvester Wheatsheaf, London, 1991, y., pp.19-20

Naučni prodor u egzogenim i endogenim elementima organizovanog kriminala zasniva se na principima naučne metodologije i statističkog istraživanja pojave, pri čemu se razlikuju longitudinalne i druga naučna istraživanja. Naime “očigledni porast kriminaliteta u proteklm decenijama XX veka učinio je da on postane ozbiljan svetski problem. U okvirima nastojanja da se započne borba sa ovim velikim zlom koje preti da bude problem broj jedan i u novom milenijumu, preuzimaju se naučna istraživanja koja se, uglavnom, zasnivaju na potraživanjima koja postavlja statistika. Sa druge strane, najveći deo ovih istraživanja su po svojoj prirodi kvantitativna, tako što ovi podaci nameću potrebu za statističkom analizom²⁰⁵.”

Ekonomsko-socijalni razlozi imaju poseban značaj. Nakon osamostaljivanja, prelazak na tržišnu ekonomiju i transformacija društvenog kapitala, uticaj u dubokoj državi, socijalno siromaštvo stvorili su uslove za kriminalizaciju društva u celini. Tako, “naše mogućnosti i potrebe su bile mnogo veće od onoga što nam je ralnost nudila zbog čega je industrija morala biti usmerena ka njenoj privatizaciji preko investicijskig ulaganja od strane međunarodnih investitora koji, su, iako stidljivo, ipak i pored nepovoljnih uslova uspeali da u velikoj meri restartiraju industrijske kapacitete sa kojima raspolagala Republika Makedonija, poljovride koja stagnira i je zaostala preko traženja inostranih tržišta i prodaje domaćih proizvoda i pored nepovoljnih uslova, ipak, omogućava njegovo održavanje, broja radno angažovanih lica koji ostaju bez posla koji se konstantno povećava, stvara se ogromno nezadovoljstvo kod ljudi zbog nezaposlenosti i siromaštva, platni se fondovi smanjuju, a izvoz ne prati uvoz i svake godine imamo deficit na račun uvoza²⁰⁶”.

U poslednje dve decenije videli smo eksploziju sveopšte mrežne konekcije. Razvoj interneta karakteriše se interoperabilnošću, efikasnošću i slobodom, ali rasteća zavisnost se ne poklapa sa naporima da se isti sačuva bezbednim. Ovo je više povezano sa primarnom namenom interneta, za razmenu naučnih podataka, a ne (kao što je sada slučaj) za podršku cele globalne ekonomije. Sajber-bezbednost uključuje izazove koji nadmašuju nacionalne granice, a njihovi odgovori, koji nisu dovoljni, najčešće ostaju u nacionalnim domenima. Postoje velike praznine u našem razumevanju ovog problema u tehničkim i sistemskim sposobnostima neophodnim da se izborimo sa njima²⁰⁷.

Informatička tehnologija sve više zauzima primat delatnosti koja se razvija sa ubrzanim tempom u globalnom svetu. Kompjuterizacija, digitalizacija i tehnologija su najčešće upotrebljavani pojmovi u akademskoj zajednici, ali i u poslovnom svetu. Međutim, ljudski um se ne koristi samo u ovom pozitivnom pravcu, već i u pravcu zloupotrebe ovog razvoja za kriminalne ciljeve, za izvršavanje sofisticiranih oblika kriminaliteta.

U vreme sve veće upotrebe kompjutera i elektronskih aparata u svakodnevnom životu, jurisprudencija, na globalnom nivou, sve više počinje da stavlja akcenat na ovaj fenomen. Počinioci ove vrste kriminala uopšte nisu limitirani državnim granicama, a s time i nadležnost svake od država stavlja se pod znakom pitanja u trenutku skupljanja informacija. Sve ovo predstavlja mnogo teži izazov za javne tužioce tokom postupanja. Kompleksnost ove vrste kriminala, a naročito konstantno evoluiranje načina i oblika izvršavanja protivpravnih dejstava, tražu konstantnu agilnost i spremnost tužioca u svakodnevnom praktičnom postupanju²⁰⁸.

Ključni razlozi za korupciju političara povezanoj sa organizovanim kriminalom su : zaštita od optužbi, uticaj na birokratiju, dobijanje ugovora za javne nabavke, lični (brzi) profit,

²⁰⁵ Momiroška-Marjanović M., Statistika na kriminalitetot, Prosvetno delo, Skopje, 2002 godina, str.15

²⁰⁶ Nanev L., Kriminološki aspekti na stopanskiot kriminalitet, Kavadarci, 2007 godina, str. 217

²⁰⁷ Teofilovska J., Sajber-bezbednost-predizvici i odgovori, Druga međunarodna naučna i stručna konferencija: Društvene, ekonomske, pravne, bezbednosne i socijalne determinante za razvoj korporativne sigurnosti u RM, region I širije, Zbornik radova, str. 137-146, Skoplje, 2016.

²⁰⁸ OBSE, Priručnik za kompjuterski kriminal, Skopje, 2014 godina, str.6

itd. Nedovoljno snažni pravni okvir za uređivanje finansiranja političkih stranaka, regulativa o konfliktu interesa, regulativa o javnim nabavkama itd. Prikazani su kao ključni razlozi za opštu korupciju u zemlji²⁰⁹.

2. Fenomenologija organizovanog kriminala sa posebnim osvrtom na kompjuterski kriminalitet

Fenomenologija kriminaliteta predstavlja drugi deo kriminologije i obuhvata pojavne oblike, dinamiku i strukturu kriminalnih pojava u celini. Zasniva se na statističkim istraživanjima, pokazateljima i podacima o kriminalitetu sa kojima raspolažu nadležne institucije. Izučavanje pojava oblika i strukture krivičnih dela za kriminalistiku imaju poseban značaj. Ciljno i plansko istraživanje je nemoguće bez temeljnog poznavanja pravih znakova za pojavu krivičnog dela. Za postizanje ovog cilja stvorena je kriminalistička fenomenologija.

Kriminalistička fenomenologija je usmerena ka istraživanju svih komponenata krivičnih dela. Njihovo potpuno razjašnjavanje pretpostavlja sistemski pristup i na toj osnovi temeljno razgledanje objektivnih i subjektivnih elemenata. Dalje je moguće stvoriti planski istraživačke modele.

U okvirima predmeta istraživanja kriminalističke fenomenologije razlikuju se tri posebne celine: 1. kriminalistička morfologija, 2. kriminografija i 3. tehnologija i tehnika zločina.

Pojavne forme i oblici organizovanog kriminaliteta (poseban oblik profesionalnog kriminala) nisu isti u svim zemljama, već se oni prilagođavaju postojećim društvenim odnosima i vanjskim uslovima koji omogućuju lakšu realizaciju konkretnih kriminalnih aktivnosti. Ova vrsta kriminala organizovano potkopava svaku državu i instalira se u sistemu kompromitujući potrebne državne sližbenike koji im olakšavaju kriminalnu delatnost. Prema tome, organizovani kriminal i korupcija zauzimaju pogromne dimenzije i ozbiljno ugrožavaju ekonomski razvoj i pravni poredak države.

Na nivou država javljaju se novi pojava oblici organizovanog kriminaliteta, kod kojih su nosioci visoki državni funkcioneri koji svoje institucijske pozicije koriste za sticanje velikih materijalnih sredstava. To su u stvari profesionalni izvršioc koji se organizuju u raznim grupama i drugim oblicima udruživanja, sa ciljem izvršavanja kaznenih dela. Oni su čvrsto organizovani, sa hijerarhijskim odnosom i velikom brzinom, pažljivošću i snalažljivošću u izvršavanju kaznenih dela. Odnosi u ovim organizacijama odvijaju se na bazi stroge discipline, poslušnosti i ličnoj lojalnosti, velikoj operativnosti i sposobnosti za brzo manevrisanje i premeštanje svojih aktivnosti na velikim prostorima.

Organizovani kriminal kao fenomen predstavlja realnu pretnju za slobodni ekonomski razvoj, demokratiju, ljudska prava i slobode. Porast ovakvih pojava u društvu neminovno vodi ka puno problema u društvu, a svakako i mogućnosti za bezbednosnu destabilizaciju, destrukciju i raspadanje sistema u državi. Oblici i mreže ovih kriminalnih oblika mogu potpuno blokirati funkcionisanje države i zatrovati svaku ćeliju društva²¹⁰.

Tradicionalno gledajući, ističe se da se organizovani kriminal javlja u dva osnovna oblika i toa²¹¹:

²⁰⁹ Tudžarovska-Georgievskaja, E. (2015) Izveštaj za sledenje na rizici od korupcija i organiziran kriminal, Makedonski centar za međunarodna saradnja, Projekt: Borba protiv korupcija i organiziran kriminal, Skopje.

²¹⁰ Stamenkovski A., op. cit.

²¹¹ Sacco, V.F. (2002). Organized Crime Encyclopedia of Crime and Justice. Dostupno na <http://www.encyclopedia.com/topic/organized.crime.aspx> Pristupljeno 13.10.2020

- Trgovina ilegalnom robom i uslugama, oružja, droge, prostitucija, pornografija, pranje novca, kockanje,
- Iznuđivanje-ucene-biznis reketiranje, infiltracija u legalne biznise, politički i ekološki kriminal,
Organizovani kriminal javlja se kao²¹²:
- Krađe,
- Kriminalni karteli,
- Političke ucene.

Sa aspekta organiziranosti kriminalnih aktivnosti razlikuju se²¹³ :

- Organizovani kriminalitet mafijaškog tipa,
- Sofisticirani ili konspirativni organizovani kriminalitet,
- “maskirani” organizovani kriminalitet (političke stranke, pravna lica itd.),
- Transnacionalni organizovani kriminalitet,
- Međunarodne mreže za izvršenje terorističkih aktivnosti, trgovina narkoticima, ljudima, oružja, radioaktivnih materija, pranja novca, finansih transakcija itd.,
- Maloletnički gangovi,
- Kriminal na “stolu.”

Poseban fenomenološki oblik predstavlja kriminal belih kragi koji se sreće u skoro svim zemljama. Za njega je karakteristično da se delo izvršava prikriveno od strane najviših društvenih slojeva preko beskompromisnih prevara i manipulacija najčešće u oblasti poslovnih transakcija.

Jedan od bitnih elemenata koji treba navesti je i fakt što se ova vrsta kriminaliteta izvršava od strane lica koja imaju visoki položaj u društvu, a tu poziciju koriste samo kao sredstvo za prikrivanje svog kriminalnog profila.

Osnovna karakteristika ove vrste kriminaliteta je nenasilno izvršavanje krivičnog dela u privrednom životu od strane lica sa visokim socijalnim statusom koji mogu iskoristiti svoj uticaj za kršenje pravnih propisa sa ciljem da steknu materijalnu korist, a da pri tome izbegnu krivičnu odgovornost.

U okvirima ove tematike, osim stanja u našoj državi daće se posebno mesto statističkim podacima o kriminalu belih kragi u SAD i u najnovija istraživanja oko prevencije i položaju žrtava u okvirima ovog kriminala.

U pojmu ovog oblika organizovanog kriminala obuhvaćena su različita kaznena dela i to najčešće ekonomske prirode. Postoji veći broj pojava oblika ove vrste kriminaliteta, među kojima su najtipičnija: utaja poreza, pronevera, prevare, nelojalna konkurencija, stvaranje monopolističkog položaja, ekološki kriminal i sl.

U organizovanom kriminalu ne postoje granice i zbog toga u kontekstu ove teme značajno je prikazati razgraničene klasičnih vidova kriminala i modernih vidova kriminala iz oblasti organizovanog kriminala koji su veoma teški za otkrivanje i pronalaženje počinioca dela.

Teško je dati tačne podatke i statističke brojke iz oblasti ovog kriminala zato što ovde vlada ona “ tamna brojka” kriminala koja je duplo veća za razliku od prikazanih statističkih podataka.

²¹² Law Notes. (2016) Organized Crime. Dostupno na [http://lawnotes.in/Organized Crimes](http://lawnotes.in/Organized%20Crimes), pristupljeno 12.05.2016

²¹³ Milkovski, Lj.. (2002. Savremeni pojava formi na organiziraniot kriminal, Skopje, str.53

Interesantan je stav više autora iz ove oblasti koji kažu da se izvršiooci ovog kriminala ne tretiraju kao kriminalci već su to lica koja uspevaju na različite načine da iskoriste slabosti društva i praznine u zakonu da bi ostvarili enormno visok profit i uticaj u društvu. U okvirima ovog kriminala najčešće se sreću delikventi koji svoju aktivnost ostvaruju na berzama preko sumnjivih transakcija, korupcijom, ilegalnom trgovinom u transakcijama valuta i menica, lažnim proračunima i računima, prevarama u osiguranju, nedozvoljenim vršenjem abortusa od strane lekara, trgovinom drogom, davanjem nelegalnih usluga, potvrda i uverenja za dobijanje socijalnog osiguranja, nesavesnim vršenjem službe, lažnim specijalnostima, prekoračenjem tarifa i sl²¹⁴.

Pojava i razvoj novih tehnologija, komunikacija kao i perioda tranzicije u kojima su se nalazile ili se nalaze države, kao i sa sve većom povezanošću ekonomskog sa političkim svetom su jedni od najvažnijih faktora za razvoj ove vrste kriminala i njegove aktuelnosti.

Danas se u fenomenološkim oblicima organizovanog kriminala sreće i političko ucenjivanje odnosno korišćenje opasnih kriminalaca od strane političara da bi došli do političke moći i da bi dobili neke pogodnosti za njihove stranke. U ovim slučajevima koriste se legitimne i nelegitimne metode, kao na primer, pretnje, nasilje i slično, sa ciljem da bi njihov vođa pobedio. Kao na primer, navode se metode koje nazivaju “ kupovanje glasova” plaćanjem glasača. Sa aspekta organiziranosti kriminalnih aktivnosti razlikuju se organizovani kriminal mafijaškog tipa, zatim, sofisticirani ili konspirativni organizirani kriminal, “ maskirani” organizovani kriminalitet (političke stranke, pravna lica itd.), transnacionalni organizovani kriminalitet, međunarodne mreže za izvršavanje terorističkih aktivnosti, trgovina narkoticima, ljudima, oružjem, radioaktivnim materijama, pranje novca, finansijske transakcije, maloletnički gangovi i kriminal “ na stolu.”

3. Statistički aspekt u istraživanju kompjuterskog kriminaliteta u Republici Severnoj Makedoniji

Policijska statistika kompjuterskog kriminaliteta pokazuje njegova ukupna fenomenologija. Zaista, može se potencirati divergentna struktura, tako da u periodu 2016-2018 godine, evidentiraju sledeća krivična dela:

Tabela za kompjuterski kriminal 2016 - 2018 godina							
		2016		2017		2018	
		k.d.	storitelj	k.d.	storitelj	k.d.	Storitelj
144 st. 4	Ugrožavane sigurnosti	3	1	5	2	21	22
149 st. 2	Zloupotreba ličnih podataka	1	1	1	1	2	0

²¹⁴ Edwin Sutherland. “White collar criminal” New York: Yale University Press, 1983, strana 38

157 st. 2	Povreda autorsko pravo i srodna prava	0	0	0	0	0	0
157 – a	Povreda prava distributera za tehnički posebno zaštićen satelitski signal	0	0	0	0	1	1
157 – b	Piraterija audiovizuelno djelo	0	0	0	0	0	0
157 – v	Piraterija fonograma	0	0	0	0	0	0
193	Prikazivanje pornografski material deci	9	6	0	0	2	1
193 – a	Proizvodstvo i distribucija detske pornografije	7	5	4	6	2	1
193 – b	Navođenje na obljubu ili drugo polovo dejstvo prema dete koje nije napunilo 14 godina	0	0	2	2	0	0
251	Oštećenje i neovlašćen ulaz u kompjuterski system	70	40	43	34	53	28
251 – a	Izrada i postavljanje kompjuterskih virusa	0	0	0	0	0	0
251 – b	Kompjuterska prevara	12	3	13	12	14	10
271 st. 3	Pravljenje, nabava ili otuđivanje sredstava za falsifikovanje	2	2	1	1	0	0
394 – g	Širenje rasistički i ksenofobičan material putem kompjuterskog sistema	0	0	0	0	5	5
274 – b	Izrada i upotreba lazne platezne kartice	13	25	12	14	4	2
379 – a	Kompjuterski falsifikat	0	0	0	0	1	3
Ukupno:		124	83	81	72	105	73

Zaključak

Svet je danas mnogo različitije mesto od onog što je predstavljao pre dvadeset godina. Bezbednost kompjuterskih sistema i kompjuterski podaci u kompanijama, institucijama i domovima predstavlja veliki izazov sa kojim se suočavaju kompanije i nacionalne agencije za sprovođenje zakona. Sa ciljem uspešnijeg spravljanja sa bezbednošću kompjuterskih sistema i podataka potreban je celosni pristup i strategija ne samo na nacionalnom već i na međunarodnom nivou.

Kao deo sveobuhvatne strategije za spravljanje sa kompjuterskim incidentima i analize kompjuterske opreme i kompjuterskih podataka, potrebni su uspostavljanje i razvoj specijalizovanih timova za istraživanje i analizu. Ono što predstavlja izazov je razvoj forenzičke laboratorije za analizu nosača digitalnih dokaza i obezbećivanje digitalnih dokaza.

Uspostavljanje forenzičke laboratorije u sklopu naučno istraživačkog centra za kompjuterske incidente predstavlja kompleksan proces, a u najvećoj meri zavisi od misije i nadležnosti koja će biti definisana pre početka aktivnosti za uspostavljanje iste.

